

J. J. van der Leeuw

Fra uvirkeligt til virkeligt

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

FRA UVIRKELIGT TIL VIRKELIGT

J.J. van der Leeuw

VisdomsNettet
www.visdomsnettet.dk

Fra uvirkeligt til virkeligt

Af J. J. van der Leeuw
Fra *The Conquest of Illusion*

(Oversættelse Thora Lund Møllerup & Erik Ansvang)

Det dobbelte univers

Det dybeste mysterium skjuler sig i de mest velkendte ting i livet. Hvis der er noget mennesket føler sig sikker på, noget som det er overbevist om, at det kender fuldt og helt, så er det den verden, der omgiver det. Mennesket er bevidst om den omgivende verden. Den er fast og synlig. Det er en verden, der er så virkelig, at det betragtes som vanvittigt at tvivle på dens eksistens. Man kan både se og føle den omgivende verden. Man kan løfte tunge og faste ting i den. Man kan slå sig på den ufleksible fasthed. Og man er altid overbevist om, at det er et grundlæggende faktum i menneskets tilværelse. Det betragtes som indiskutabelt, at der uafhængig af mennesket og adskilt fra mennesket, findes en fysisk verden, som i bund og grund er virkelig, fast og håndgribelig.

Inden i mennesket er man opmærksom på en anden verden, som er lige så virkelig. Den er også anerkendt som et grundlæggende faktum i menneskets liv. Men det er en bevidsthedsverden, en livsverden, en erkendelsesverden. Det er en verden, der forbindes med følelsen af, at man eksisterer. Men sædvanligvis er opmærksomheden ikke rettet mod den indre verden, og for de fleste er den et tåget og gådefuldt område, som skaber tanker og følelser, begær og impulser, glimt af inspiration og pludselige idéer, som strømmer ind i det daglige liv med en kraft, der er så overbevisende, at den ikke kan afvises. De gådefulde indre reaktioner accepteres også som kendsgerninger, selv om man ved endnu mindre om dem end om den faste ydre verden med "materielle ting", som mennesker er voldsomt optaget af. På den

måde bliver mennesket konfronteret med det mystiske faktum, at det ikke kender sin egen bevidstheds indre verden, selv om den *er* mennesket selv, og at den ydre verden, som mennesket forudsætter *ikke* er mennesket selv, tilsyneladende betragtes som kendt og hjemlig.

Det er den grundlæggende struktur i menneskets daglige liv. Der er en fast, håndgribelig, stoflig verden udenfor og en gådefuld bevidsthedsverden inden i, og de to verdener udgør en dobbelthed, som de fleste aldrig tænker over. I den enkle dobbelthed lever mennesket sit liv, og det betragter oplevelser og handlinger som en vekselvirkning mellem de to verdener. Sansimpulserne kommer fra yderverdenen, og de bliver omformet til oplevelser i bevidstheden, og fra inderverdenen udgår der derefter viljes- og handlingsimpulser, som påvirker og ændrer den ydre verden. (Se fig. 1).

Fig. 1
Vekselvirkning mellem verden og mennesket.

Den grundlæggende dobbelthed

Fornemmelsen af dobbelthed – af den ydre og den indre verden – er så velkendt, og den spiller en enorm rolle i hvert eneste øjeblik i menneskets liv, og når man overvejer livets store spørgsmål, antager man altid – ja man *forudsætter* – at dobbeltheden er et faktum, der ikke skal bevises. *Og det sker uden at man overhovedet tænker over, at man gør det.* Mennesket baserer ubevidst sine ræsonnementer – ja hele sin måde at analysere og tænke på – på den grundlæggende dobbelthed, som accepteres, fordi man aldrig har tænkt over den.

"Cogito, ergo sum"
(*"jeg tænker, altså er jeg"*)

I menneskets søgen efter sandhed er det imidlertid nødvendigt at være helt fordomsfri. Det kræver hensynsløs ærlighed, og det kræver, at man aldrig accepterer en forestilling – heller ikke hvis den betragtes som hellig eller dogmatisk – uden først at undersøge, om den er *virkelig*, også selv om en undersøgelse umiddelbart virker overflødig. Kun på den måde kan man forhindre, at der indsniger sig fejl i forsøget på at løse problemstillingen.

Det er vigtigt at betragte to elementer i Universet – bevidsthedsverdenen inden i og den synlige verden udenfor – for at se, om man kan lære at forstå dem. Der er ingen tvivl om bevidstheds- eller livssiden af det dobbelte univers, for det er et faktum, at mennesket *ér*. Mennesket er et eller andet på en eller anden måde, og det er grundlaget for al viden og erkendelse. *"Cogito, ergo sum"* ("jeg tænker, altså er jeg") er stadig udgangspunktet for alle undersøgelser, for ordene *"jeg tænker"* afslører det grundlæggende faktum at *"jeg findes"*.

Bevidstheden

I den almindelige bevidsthed er alt hvad mennesket kender en konstant flydende skiften i det indre liv – dvs. af selve menneskets natur. Bevidstheden eller sindstilstanden ændrer sig hele tiden. Mennesket kender ikke andet end de skiftende bevidsthedstilstande. Der opstår ikke en idé, og der iagttages ikke en genstand, uden at mennesket er bevidst om det, dvs. *at det afbildes i bevidstheden*.

Det er vanskeligt at forstå, at når man siger, at man *kender* en genstand – uanset om det er som et sanseindtryk eller som en idé – så er det eneste, man i virkeligheden kender, en bevidsthedstilstand, som på en eller anden måde *svarer* til genstanden eller idéen. Mennesket lever, bevæger sig og *ér* i den indre bevidsthedsverden, og det er den eneste verden mennesket kender direkte – alt andet kendes *via* den indre bevidsthedsverden. Det betyder, at al viden – bortset fra viden, der stammer fra menneskets egen bevidsthed – er *afledt* viden. Mennesket har en oplevelse i sin bevidsthed, og på grundlag af den, afleder det eksistensen af noget, der har skabt oplevelsen.

Derfor er menneskets forhold til den synlige side af Universet – yderverdenen – helt anderledes end forholdet til bevidsthedssiden. Bevidsthedssiden kendes direkte, for den er menneskets natur, men den ydre verden kendes kun indirekte, forudsat at menneskets natur ændres af den ydre verden i form af det, der kaldes "erkendelse". Hvis man accepterer virkeligheden, dvs. at man erkender ting, og at man oplever bevidsthedsændringer, så er det en god idé også omhyggeligt at undersøge sine konklusioner om det objektive univers, der skaber oplevelserne i bevidstheden. Bevidsthedsoplevelserne er indiskutable, men konklusionerne, som man når frem til på grundlag af oplevelserne, kan

være både rigtige og forkerte. Og alligevel stoler mennesket underligt nok på det objektive univers, der omgiver det, selv om det logisk set er afledt viden.

Mennesket føler sig til gengæld ret usikker med hensyn til den indre bevidsthedsverden. Man er overbevist om, at en sten på jorden er langt mere virkelig end bevidstheden, selv om man kun kender stenen via et billede i bevidstheden.

Sanseopfattelsens natur

Mennesket er 100% overbevist om, at den omgivende verdens objektive virkelighed er "helt i overensstemmelse med det, man ser", og at bevidstheden er et mellemlid mellem mennesket og genstanden. Derfor betragter man billedet af genstanden i bevidstheden som fuldkommen identisk med genstanden. Når man ser et grønt træ, tvivler man ikke et øjeblik på, at træet faktisk står der 100 m væk – nøjagtig som man ser det. Mennesket er nået langt i sin filosofiske erkendelse, når det *indser* og ikke bare *tror* på, at træet, som det ser, kun er det *billede*, som det *virkelige* træ skaber i bevidstheden, og at de to overhovedet ikke er identiske.

Primitiv opfattelse af sansning

Menneskets
bevidsthed

Yderverden

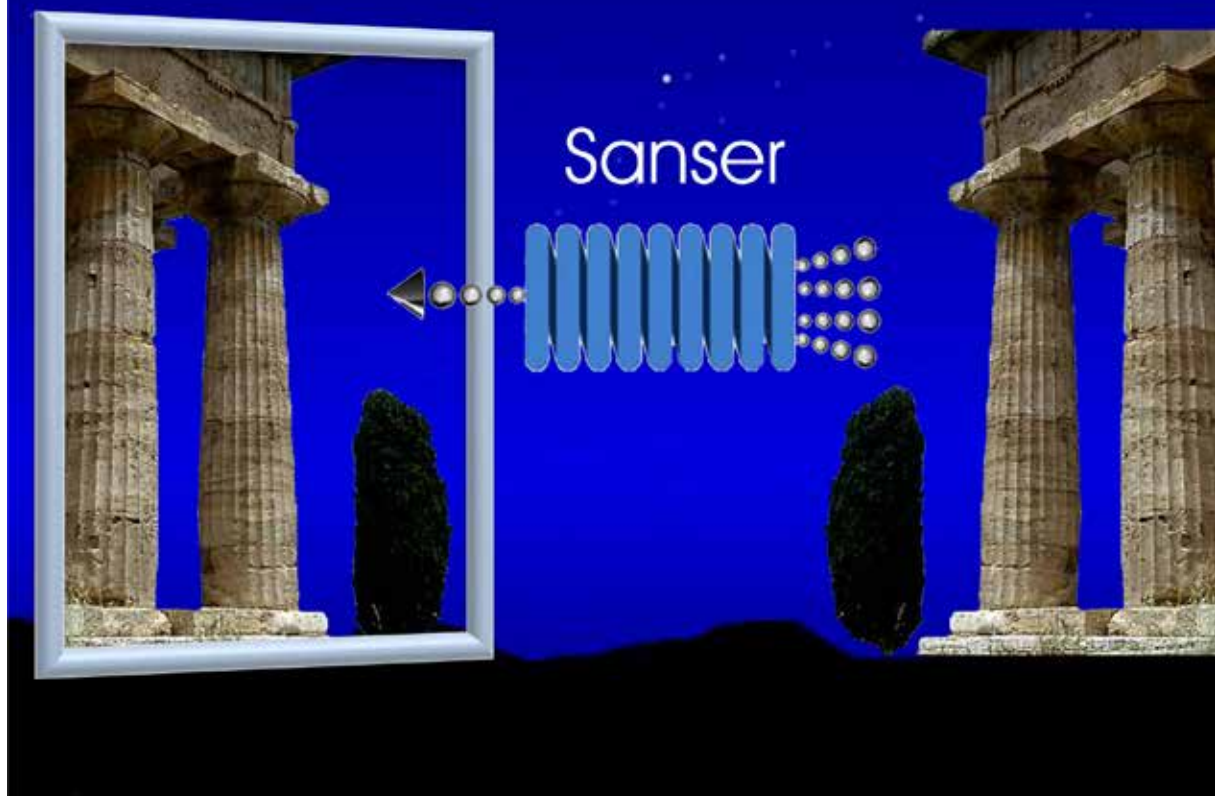

Fig. 2

Primitiv opfattelse af sansning.

Billedet i bevidstheden er en kopi af genstandene udenfor.

For at forklare processen mere detaljeret, kan man sammenligne iagttagelsen med processen i et fotoapparat, hvor et helt nøjagtigt billede projiceres ind på en lysfølsom film via linsen. De fleste vil være tilfreds med forklaringen og falde tilbage til blind accept af, at det er "bevist" på opfattelsen af den omgivende verden. Man skal ikke glemme, at fotoapparatet er opbygget på nøjagtig samme måde som øjet. De fleste vil være glade for, at virkeligheden er så enkel – uden at fatte, at man overhovedet ikke har bevist noget. Hvordan billedet når bevidstheden via sansenervernes og hjernevævets mørke gange er et spørgsmål, som ikke engang opstår i den enkle forklaring. For hvis sanserne skaber et nøjagtigt billede af den

omgivende verden, så opfattes billedet også af bevidstheden, og så vil man have nøjagtig sammen problem med billedet som med opfattelsen af den omgivende verden. Det eneste, man har gjort, er at flytte problemet, men for det ukritiske tankesind er forklaringen sædvanligvis helt tilfredsstillende.

Sanserne

Det billede, som sanserne danner i bevidstheden af den omgivende verden, kan umuligt være præcist. Menneskets sanser er selektive, og de kan kun registrere de genstande i den omgivende verden, som de er i stand til at reagere på. Hvis det drejer sig om lyd og lys, behøver man bare se på en tabel over svingninger i luft og æter for at forstå, hvor begrænsede svingninger øret og øjet er i stand til at reagere på. Og når det drejer sig om alle andre svingninger, er mennesket praktisk talt uimodtageligt – man kan kun tænke sig til dem.

Man kan prøve at forestille sig en bevidsthedstilstand, hvor de påvirkninger i den omgivende verden, som sanserne nu reagerer på, ikke findes, og at verdensbilledet i stedet dannes af påvirkninger, som de nuværende sanser ikke reagerer på. Hvis man forestiller sig, at to skabninger mødes og sammenligner deres viden om verden – et menneske med menneskets fem sanser og en imaginær skabning med de sanser, mennesket mangler. Begge vil opfatte den omgivende verden, og begge vil – bortset fra hvis de er filosoffer – være helt sikre på, at de både opfatter verden nøjagtig som den er, og at de opfatter alt, hvad der kan opfattes. Alligevel vil deres verdener være fuldstændig forskellige. Hvis man et øjeblik forestiller sig den anden skabnings verden, vil alt være fremmed i den. Intet ligner menneskets verden. Men den anden skabning har samme ret som mennesket til at kalde sin verden for den virkelige verden. Men set fra virkelighedens synspunkt har ingen ret til at kalde den individuelle verden for *verdenen* – det er *den enkeltes* verden og intet andet. Det er den enkeltes selektive opfattelse af virkeligheden.

Hvis man forstår *den* sandhed, bryder den primitive forklaring på sanseopfattelsen som en nøjagtig reproduktion af den omgivende verden sammen. Den kan umuligt være identisk med den virkelige verden. Det enkelte menneskes verdensbillede bliver ganske enkelt dets eget helt individuelle og specielle fortolkning af verden. Den enkeltes verden er blot en *individuel* udgave af *verdenen*.

Den grundfæstede overtro

Det er klogt at tænke dybere over det meget enkle faktum om sansernes selektivitet og vænne sig til tanken om, at det man ser omkring sig, slet ikke er verden, men blot en speciel opfattelse af verden, som hvert enkelt menneske har på grund af de fem sansers natur. Det er ikke nok at være intellektuelt enig i synspunktet og sige, at argumentet er logisk, og at man betragter det som sandt. Filosofi skal være en *virkelig* erkendelse, hvis den skal have betydning. Den sandhed, man erkender, skal være en del af bevidstheden. Den grundfæstede overtro, at den verden, man ser, er *verdenen*, er så dybt forankret i menneskets natur, at den konfronterer mennesket igen og igen, og får det til at tro, at verdensbilledet er verden som den virkelige er. Menneskets primitive illusioner skal rystes grundigt, før en større forståelse kan integreres.

Selv om sanserne er selektive og kun opfatter nogle dele af den omgivende verden, kan man alligevel blive fristet til at sige, at de – i den udstrækning sanserne opfatter verden – opfatter den korrekt, og at de farver, man ser, eller de lyde, man hører, er der, nøjagtig som de opfattes. Men alene overfladiske studier af sanseopfattelsens fysiologi er nok til at nedbryde realismens sidste skanse. Problemet er det samme for *alle* sanser, og derfor kan man bruge øjet og synssansen som eksempel på de generelle principper for sanseopfattelse.

De lysbølger, der når øjet, samles af linsen. De rammer nethinden og skaber strukturelle og kemiske ændringer i den. Hvis man på dette trin i synsprocessen så at sige tømmer kanalen, vil der ikke være noget spor af det, der senere bliver til en oplevelse af det grønne træ. Det eneste man finder, er strukturelle og kemiske ændringer i de stave og tappe, der danner nethindens yderste lag. Det er vigtigt at forstå, at den viden, der indtil nu er tilført kroppen om yderverdenen, er indeholdt i de kemiske og strukturelle ændringer, for de påvirker synsnerven, og fra den går der en impuls til synscentret i hjernen. Der er stadig ikke tale om hverken en blå himmel eller et grønt træ. Alt hvad man kan forvente at finde i hjernen, hvis man tømmer kanalen på dette trin i processen, er forandringer i hjernemassens partikler, som påvirkes af impulsen via synsnerven.

Først på *det* tidspunkt bliver mennesket i sin bevidsthed pludselig opmærksom på det grønne træ – eller det "ser" det grønne træ, som man normalt udtrykker det. (Se fig. 3).

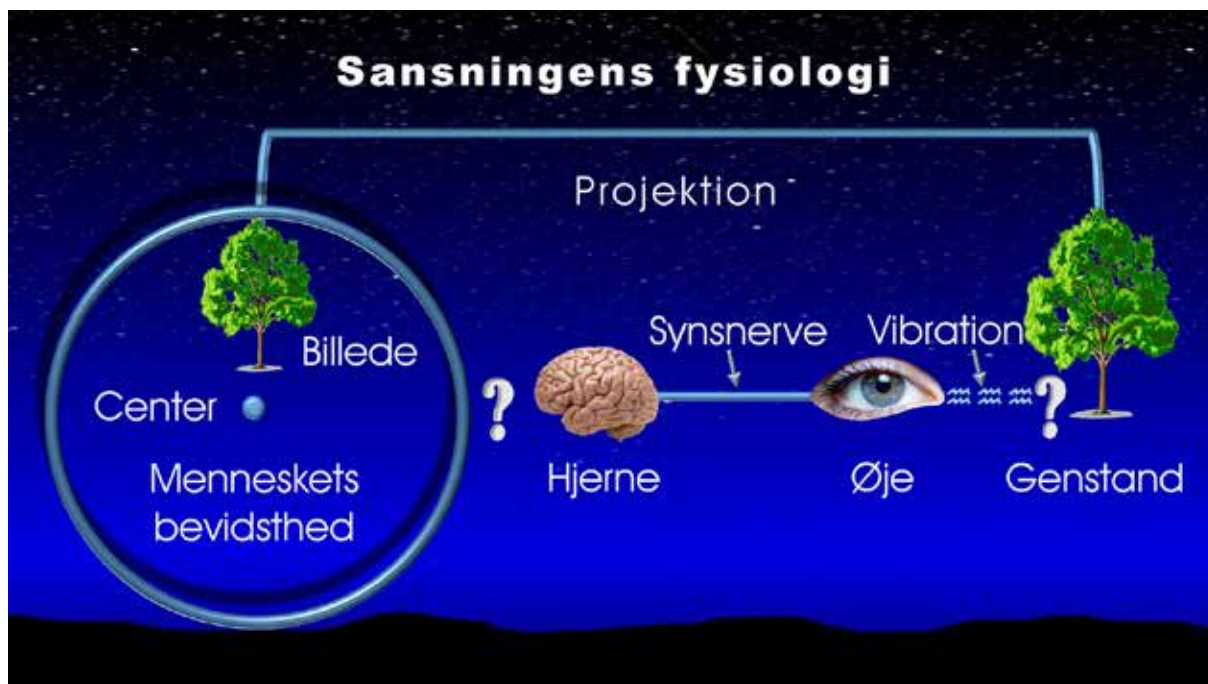

Fig. 3
 Sansningens fysiologi.
 Der er et "hul" mellem hjernen og bevidstheden
 og også en projektion af billedet på en ukendt genstand.

Det store mysterium

Det sidste trin er sanseopfattelsens store mysterium. Hverken fysiologien eller psykologien har indtil nu været i stand til at bygge bro over kløften mellem de sidst registrerede forandringer i hjernen og opfattelsen af genstanden i form og farve. Selv ved forandringer i hjernemassen i sidste fase af den fysiologiske proces, er der stadig ikke tale om farve og form. Der er kun strukturelle og kemiske ændringer i det optiske organ. Der er først et grønt træ og hele verden med lys og farver, når mennesket i bevidstheden opfatter den sidste fase – *men der er intet grønt træ, før mennesket når dette bevidsthedstrin.*

Der er uden tvivl en eller anden ukendt realitet, som påvirker menneskets sanser, og på en eller anden måde skaber en oplevelse af det grønne træ i bevidstheden, og som vil skabe den samme oplevelse hver gang, den påvirker bevidstheden, men der er intet, der viser, at den ukendte realitet overhovedet ser ud som et grønt træ. Den ukendte realitet kan lige så godt være et matematisk punkt med bestemte

egenskaber, som, når de påvirker menneskets bevidsthed, skaber de forskellige træk, der tilsammen danner billedet af det grønne træ, sådan som mennesket ser det.

Mennesket sætter imidlertid billedet i bevidstheden i stedet for den ukendte virkelighed udenfor, og det forstiller sig, at det opfatter selve det grønne træ, som skaber billedet i bevidstheden. Dvs. at man tror, at man *opfatter* det bevidsthedsbillede, som *projiceres* som en objektiv virkelighed. Erstatningen er afbildet i fig. 3, der viser de forskellige stadier i synsprocessen, "hullet" mellem hjerne og bevidsthed, dannelsen af billedet af det grønne træ i bevidstheden og projektionen af billedet i stedet for den ukendte virkelighed. Mennesket indhyller på en måde den ukendte virkelighed i det billede, der er skabt i bevidstheden.

Det samme sker med den opfattelse, der sker via de øvrige sanser. Lyd skabes i bevidstheden. Det samme gælder smag og lugt. Der er ikke tale om hårdhed eller blødhed, tyngde eller lethed, før det opleves i bevidstheden. Hele verdensbilledet er et billede, der opstår, pga. en ukendt virkeligheds påvirkning af bevidstheden.

Kroppen som del af menneskets verdensbillede

På baggrund af studier af sansernes fysiologi er det indlysende, at alt hvad mennesket ved om den ydre virkelighed, eller om *tingene i sig selv*,¹ er der tale om billeder, som dannes i bevidstheden. Men selv om det faktum accepteres, behandler man mærkeligt nok ofte det fysiske legeme og de impulser og svingninger, der når legemet fra ukendte genstande i omgivelserne, som om de *ikke* er billeder i bevidstheden. Man behandler dem, som om man ved alt om dem.

Men hvordan ved man, om der findes svingninger? Det gør man ved hjælp af sanseopfattelse, som støttes af naturvidenskabelige instrumenter, der hjælper med at se enten selve svingningen eller den virkning, som afslører svingningens karakter. Men det er igen baseret på sanseopfattelse, og menneskets opfattelse af de svingninger, der når øjet, nethinden og forandringerne i nethinden, synsnerven og hjernen, sker på nøjagtig samme måde som opfattelsen af en hvilken som helst genstand i den mystiske yderverden.

1 Begrebet "*tingen i sig selv*" er muligvis mest kendt fra filosofen Immanuel Kant. For Immanuel Kant betyder det tingen, som den *er*, altså inden den viser sig i tid og rum. Det er umuligt, iflg. Immanuel Kant, at vide noget om tingen i sig selv, bortset fra at den nødvendigvis er der, for eller giver begrebet "fænomen" ellers ingen mening.

Svingningerne, øjet, nethinden, nerverne og hjernen tilhører også en verden, der er fyldt med ukendte objekter, som skaber billeder i menneskets bevidsthed. Det er ligegyldigt, om billedet er af et grønt træ, en synsnerve eller hjernen, for forholdet mellem billedet og den ukendte virkelighed er nøjagtig det samme i alle tilfælde.

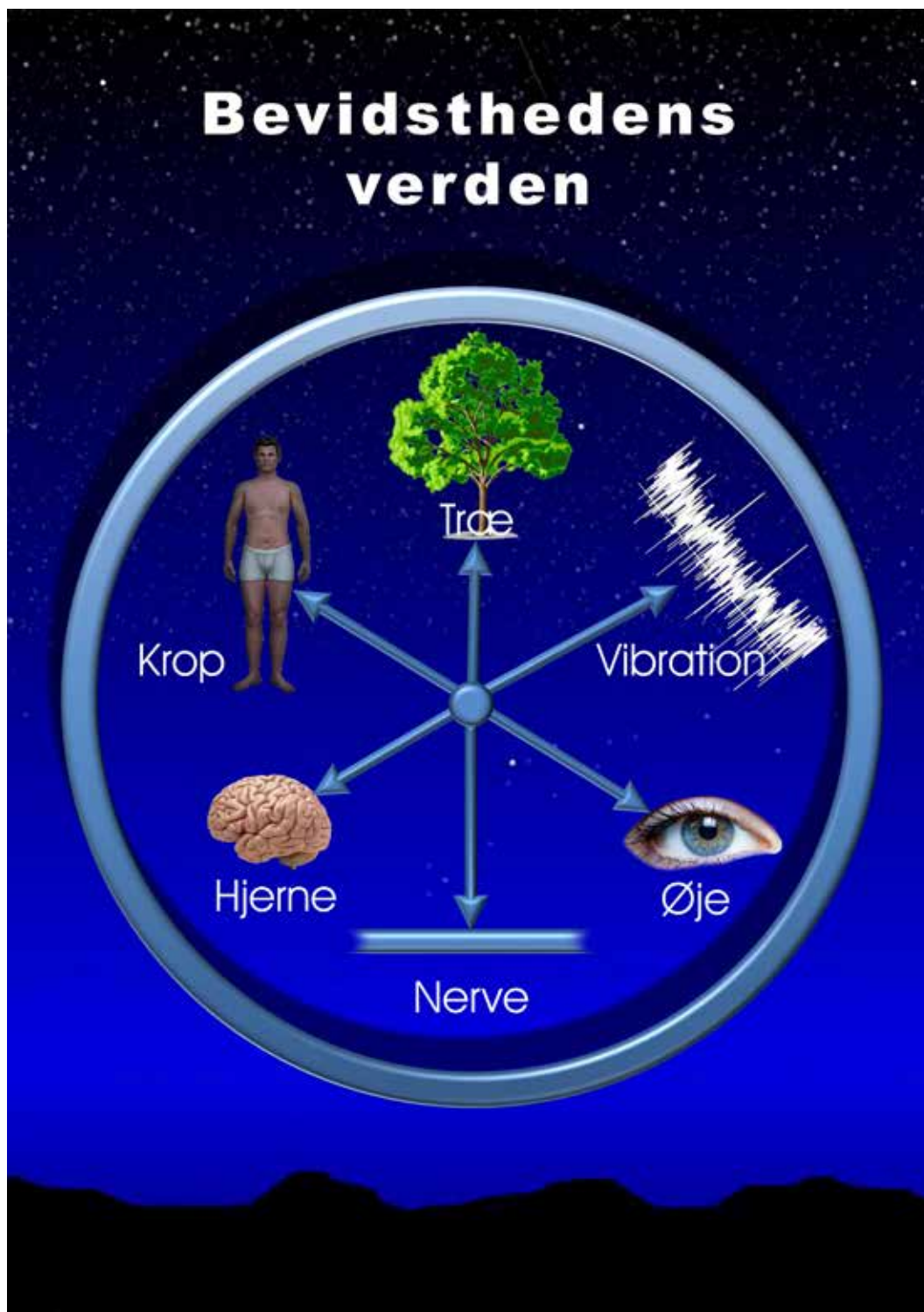
Øjet, synsnerven, hjernen og det fysiske legeme kan ikke adskilles fra den omgivende verden. Det hele tilhører den ydre stofflige verden, der består af en ukendt virkelighed, som i bevidstheden skaber det billede, som mennesket kalder verden og virkeligheden, men som kun er et individuelt verdensbillede.

Mennesket har et særligt forhold til sin egen krop. Menneskets intime forbindelse, som det ikke har med andre objekter i den ydre verden, får det til at føle, at det ved alt om den ydre verden, selv om andre objekter måske er fyldt med mysterier. Mennesket har en indre fornemmelse af kroppen, men den samme fornemmelse har det ikke af en sten eller et træ, for kroppen opleves som en del af mennesket selv. Derfor glemmer man, at kroppen er lige så meget en del af den ydre verden som træet og stenen. Opfattelsen af kroppen som en synlig og håndgribelig ting sker på nøjagtig samme måde, som når mennesket opfatter træet og stenen. Den indre fornemmelse af kroppen er en form for sanseopfattelse, der kun findes i menneskets krop. Den er også en oplevelse, som er skabt i bevidstheden af en ukendt virkelighed, og den er lige så mystisk som oplevelsen af enhver anden genstand i den ydre verden.

Det betyder, at man i nogen grad er nødt til at revidere forestillingen om sanseopfattelse, sådan som det er afbildet i fig. 3. Objekter udenfor er ukendte, mens den svingning, de udsender, øjet, der modtager svingningen, og nerverne og hjernen som påvirkes, accepteres alle som kendte størrelser, der har en objektiv eksistens, nøjagtig som man ser dem. Det var forestillingen om, at det fysiske legeme som

en uafhængig virkelighed udenfor, der skabte kløften mellem den sidste forandring i hjernen og billedet i bevidstheden. Kløften forsvinder, når man indser, at kroppen, som man kender den i form og farve, med alle dens egenskaber, også er et billede, der er skabt i bevidstheden af en ukendt virkelighed. Det er situationen, som den er illustreret i fig. 4, hvor træ, svingning, øje, nethinde, synsnerve, hjerne og fysisk krop som helhed er ét, og alle er vist som billeder i bevidsthedens verden.

*Fig. 4
Menneskets bevidsthedsverden.
Kroppen og dens organer er også billeder i bevidstheden.*

Menneskets verden og verdenen

Alle sandheder åbner mulighed for misforståelser. Det er sandt, at den verden mennesket "ser omkring sig" er et bevidsthedsbillede, som det derefter behandler, som om det var en objektiv virkelighed, der eksisterer uafhængig af bevidstheden. Men nogle mennesker, som fik et glimt af denne sandhed, konkluderede, at det ikke er andet end deres egen bevidsthed, der er virkelig, og at verdensbilledet i deres bevidsthed på en eller anden måde er skabt af dem selv. Dvs. at de mener, at de lever i en verden, som de selv har skabt.

Det er en misforståelse, der kaldes *solipsisme*,² og den er naturligvis absurd. Hvis det var sandt, at den omgivende verden er menneskets egen spontane skabelse, ville mennesket også være i stand til bevidst at variere skabelsen, og hvis det f.eks. ikke synes om et træ, en sten eller et medmenneske, ville det være i stand til at eliminere dem med en viljeshandling, ganske enkelt ved at holde op med at skabe dem.

Solipsisterne har naturligvis ret, når de siger, at det, de fleste mennesker opfatter som objektiv virkelighed i omgivelserne, i virkeligheden er deres eget selvskabte verdensbillede, men de glemmer en anden og større sandhed – at verdensbilledet skabes af en ukendt virkelighed, den virkelige verden, der består af *tingene i sig selv*. Det er sandt at menneskets overbevisning om eksistensen af en objektiv verden, udelukkende er et verdensbillede, der skabes i dets egen bevidsthed, men det er lige så sandt, at verdensbilledets karakter bestemmes af karakteren af *tingene i sig selv*. Det er menneskets opfattelse af tingene – delvis og ufuldkommen – men de indeholder intet, som ikke i princippet eller essensen er bestemt af tingen i sig selv. Alle fænomener i et menneskes verdensbillede er intimt og konstant forbundet med en meget virkelig ting eller begivenhed i virkelighedens verden, og det faktum, at mennesket et øjeblik kan holde op med at skabe et verdensbillede i sin bevidsthed, påvirker overhovedet ikke forholdene i virkelighedens verden.

Virkelighedens verden findes

Den opfattelse, at alt, hvad der omgiver mennesket, er billeder i dets egen bevidsthed, blev vist i fig. 4. Men nu skal undersøgelsen et skridt videre for at erkende, at virkelighedens verden findes, og den skaber de forskellige billeder i bevidstheden. I fig. 5 er menneskets bevidsthedsverden med dens mange billeder vist i relation til *virkelighedens verden*.

² Solipsisme er konsekvensen af en ekstrem erkendelsesteoretisk idealisme, der bestrider virkeligheden, bl.a. også andre mennesker, enhver eksistens undtagen som jeg'ets bevidsthedsindhold.

Bevidsthedens verden

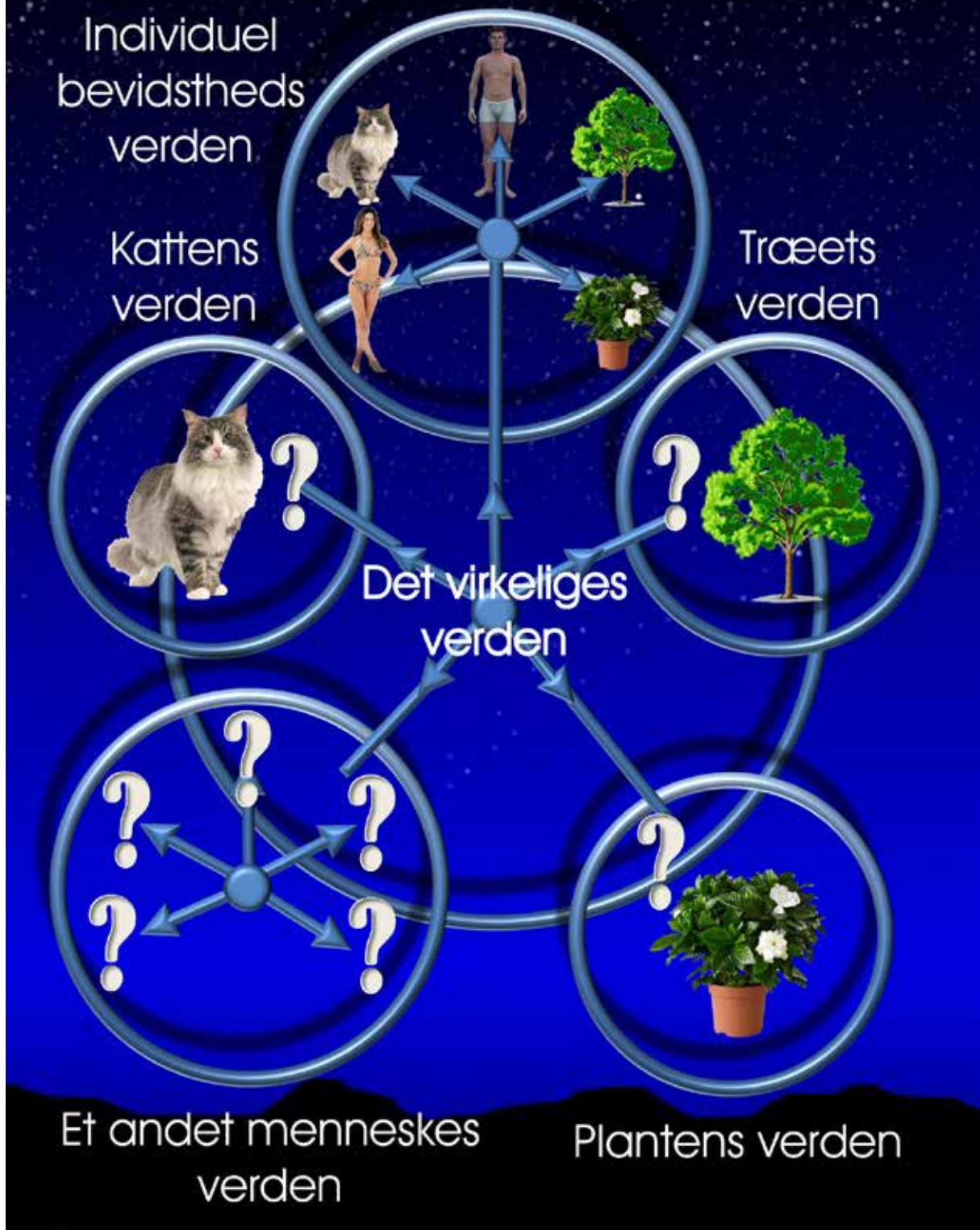

Fig. 5
Virkelighedens verden og bevidsthedsverdenene.
Mennesket kender kun billederne i bevidstheden.

De mindre cirkler omkring centret symboliserer forskellige skabningers bevidsthedsverden, som er mere eller mindre begrænset afhængig af deres udviklingstrin. I hver bevidsthedsverden skabes et verdensbillede af den virkning, tingene i sig selv har på den pågældende bevidsthedsverden – og hver skabning kender kun sit eget verdensbillede.

Når der sker noget i virkelighedens verden, skabes der en registrering eller et billede i hver skabnings bevidsthed – og det er begivenheden, som skabningen "ser" den. Misforstå det ikke. Når man tager en bog og smider den på gulvet, sker der kun én begivenhed, og det er begivenheden, som den er i virkelighedens verden. Der er intet uvirkeligt ved begivenheden. Den er helt virkelig. Men opfattelsen af begivenheden, dvs. den måde den viser sig i den enkeltes verdensbillede, er en individuel fortolkning af den virkelige begivenhed, og fortolkningen er kun *relativt* virkelig. Den er virkelig for den, der oplever den, men den er ikke virkelig i sig selv.

Hvad sker der, når et menneske i bevidstheden oplever sin hånd gribe bogen og kaste den på gulvet? I virkelighedens verden foregår der en udveksling mellem det, mennesket er, det kroppen er og derfor også det, hånden er, samt det bogen og gulvet er i den verden, og den eneste virkelige begivenhed, der sker, er *begivenheden*. Det, der viser sig i menneskets verdensbillede, er menneskets egen version af begivenheden, og her brydes begivenhedens enhed op i tids- og rumbegreber og i en masse andre egenskaber. Derefter projicerer mennesket sin oplevelse af begivenheden i sig selv ud i omverdenen, og *for mennesket betragtes det projicerede billede som selve begivenheden*.

Der er aldrig uvirkelighed eller illusion i begivenheden eller i tingen i sig selv, og heller ikke i menneskets fortolkning af den, som er ægte nok *for mennesket*, men i den kendsgerning, at mennesket betragter sin oplevelse for at være tingen i sig selv, får det dermed status af en absolut og uafhængig virkelighed.

Hvis man vender tilbage til fig. 5, ser man, at en begivenhed, der påvirker alle skabninger i bevidsthedscirkelen, vil skabe forskellige versioner i de forskellige bevidstheder, selv om begivenheden i sig selv er nøjagtig den samme. Opfattelsen af den virkelige verden vil altid variere i forskellige bevidstheder, selv om den virkelige verden naturligvis er den samme for alle skabninger.

Den virkelige verdens forhold til menneskets bevidsthed, og det billede, der skabes i den, vises i fig. 6, men kun for en enkelt bevidsthed.

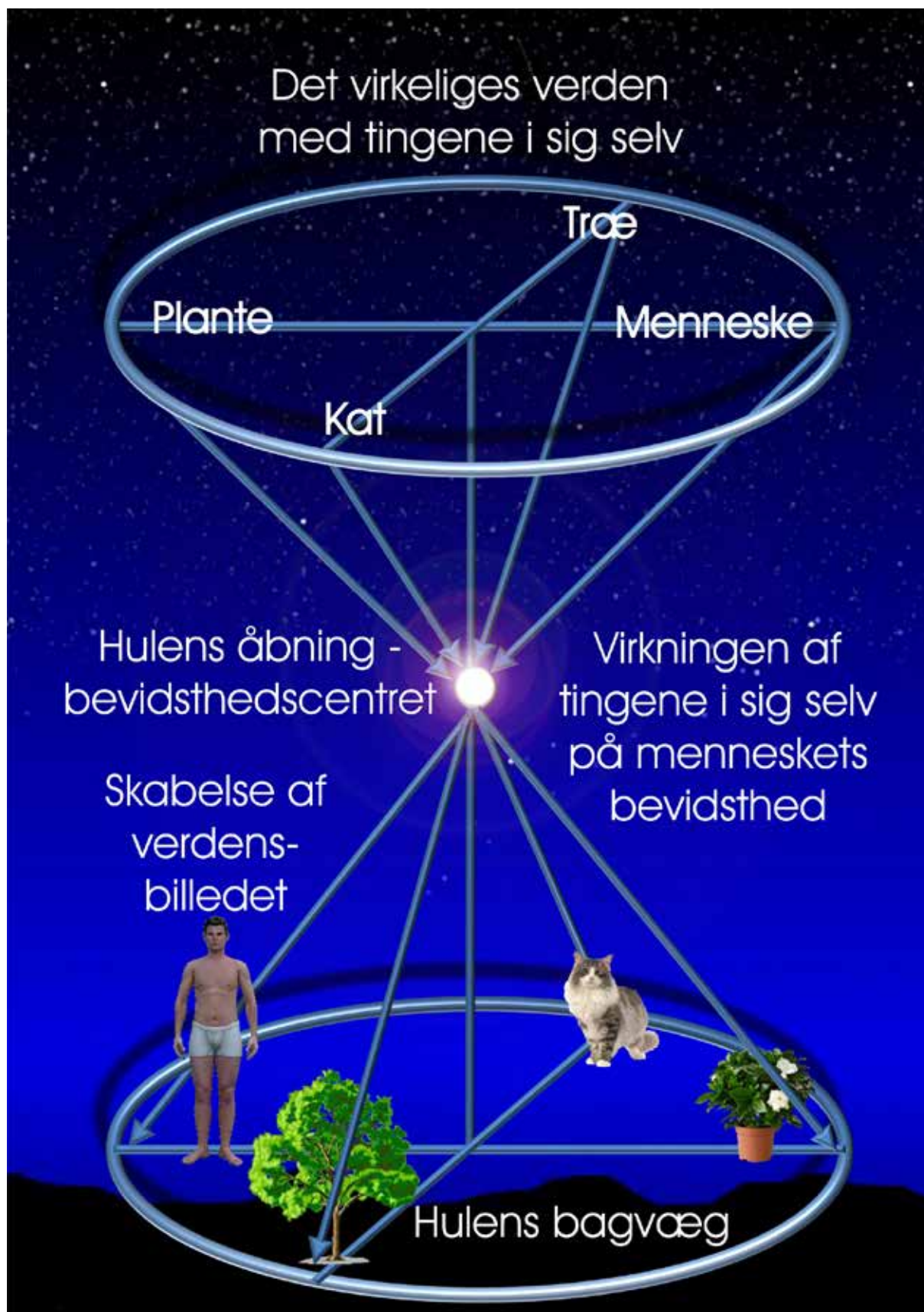

Fig. 6
Skabelse af verdensbilledet via bevidsthedscentret.
Via centret er indgangen til det virkelige verden.

Der ser man, hvordan tingene i sig selv, som de findes i den virkelige verden, påvirker menneskets bevidsthedscenter, og via det projicerer indtrykket som billeder ind i bevidstheden og former menneskets verdensbillede. Illustrationen viser klart, hvordan alting, via bevidstheden, "vender vrangen ud". *I stedet for at indse, at alt kommer til mennesket indefra, ser man i stedet på det billede, man selv har skabt, og opfatter det som noget, der påvirker udefra.*

Platons hule

Det er blevet menneskets kedelige vane at se udad på de billeder, der skabes i bevidstheden og glemme, at de er projektioner af objekter i den virkelige verden. Derfor er mennesket på illustrationen kun opmærksomme på den nederste halvdel – menneskets egen verden. Og ligesom fangerne i Platons hule³ er mennesket så vant til at se på skyggerne på hulens bagvæg, at det glemmer og endda benægter muligheden af at vende sig om og se den virkelighed, der kaster skyggerne.

Platon bruger historien i bogen "*Staten*", hvor han sammenligner mennesker med fanger, der bor i en hule. De er bundet på en måde, at de kun kan se bagvæggen af hulen og ikke dens åbning. Bag dem – uden for hulens åbning – glider livet forbi. Forskellige skabninger kommer til syne, og forskellige begivenheder udspiller sig, men fangerne kan ikke se, hvad der sker, for de ser kun skyggerne af begivenhederne på hulens bagvæg. Skyggerne er virkelighed for fangerne. For dem er de verden. Og fordi de aldrig har set noget andet, falder det dem ikke engang ind, at der kan være en anden verden. De har muligvis givet de forskellige skygger navne, og de har måske endda opbygget en vis viden ud fra skyggernes regelmæssige tilsynekomst. Men selv om deres viden og iagttagelser selvfølgelig har en forbindelse med virkeligheden udenfor, er det hele tiden skygger og ikke virkelighed, de beskæftiger sig med.

³ Platons hulelignelse er beskrevet som en aktiv erkendelsesproces. Hulelignelsen er måske den mest kendte blandt Platons mange metaforer, lignelser og myter. Lignelsen omtales i bog VII af Platons "*Staten*", og den gengives måske bedst, sådan som Platon selv gjorde, nemlig ved at blive fortalt som en historie og derefter forklaret.

Engang imellem er der en fange, som føler trang til at befri sig for sine bånd og udforske den anden ende af hulen. Hvis det lykkes, opdager han den store hemmelighed – at der uden for hulens åbning er en fantastisk virkelig verden – en verden fuld af blændende lys og skønhed – og at det, han plejede at se på bagvæggen af hulen, ikke var virkelige ting, men kun skygger.

I begyndelsen blændes hans øjne, fordi de ikke er vant til lyset i den virkelige verden – og han ser kun lys overalt. Men efterhånden som han vænner sig til den nye verden, lærer han at skelne mellem dens skabninger og genstande, dens farver og former, og han kommer gradvis til at kende den i dens fantastiske mangfoldighed. Er det svært at forestille sig, hvordan den tidligere fange, inspireret af den fantastiske opdagelse han har gjort, vender tilbage til de mange, der stadig er fanget i hulen og fortæller dem, fuld af glæde, om den pragtfulde verden, han har fundet udenfor? Men de latterliggør ham, og kalder ham tosset. De er overbeviste om, at den verden de ser på hulens bagvæg, er den eneste eksisterende, og den, der opdager andre verdener, og kalder deres verden for en skyggeverden, er bare en drømmer.

Menneskets liv er ligesom fangernes i hulen. Mennesket ser også kun bagvæggen – bevidsthedens væg – som skyggerne danser på, men de billeder, der projiceres op

på væggen af virkeligheden, ser mennesket ikke. Menneskeheden er kommet til at kende skyggernes spil så godt, at den har opbygget en hel naturvidenskab omkring dem. Naturvidenskaben har dog ret i, at skyggerne har en vital forbindelse med den virkelighed, der kaster dem, men den vil altid blive konfronteret med mysterier, som aldrig kan løses i skyggernes verden, hvis ikke nogle mennesker, der har set den virkelige verden, giver naturvidenskaben en mere omfattende indsigt. Mennesket ser ikke virkelighedens verden, men kun sit eget verdensbillede, og alligevel mangler naturvidenskaben ikke informationer fra mennesker, som i tidens løb har gjort sig fri af deres bindinger, overvundet illusionen og opdaget virkelighedens verden, og de oplyser, at menneskets verden udelukkende er en skygge eller et billede, der kastes ind i bevidsthedens hule.

Illusion og virkelighed

Man skal imidlertid være forsigtig med at kalde menneskets verden for en illusion, for der er en risiko for, at man kommer med en ukorrekt udtalelse, som resulterer i en misforståelse, der er så stor, at det er vanskeligt at beskrive forholdet, som det virkelig er.

Når man siger: *"Den omgivende verden er uvirkelig, den er en illusion"*, er det en vildledende udtalelse. Når man siger: *"Verden er virkelig, den er ikke en illusion"*, er det en endnu mere vildledende udtalelse. Og hvis man forestillede sig verden som en mystisk blanding af virkelig og uvirkelig, vil tanken være den absolut mest vildledende.

Først og fremmest er *verdenen* i sig selv virkelig. Der er intet uvirkeligt ved en stol, et bord, et træ, en sten eller ved alt det, der kaldes den fysiske verden. Det er en almindelig misforståelse, at den fysiske verden karakteriseres som uvirkelig eller måske mindre virkelig, mens en eller anden indre eller åndelig verden kaldes mere virkelig. Den fysiske verden *i sig selv* – stolen og bordet *i sig selv* – stenen og træet *i sig selv* – er lige så virkelige som mennesket selv. Men det, man plejer at kalde bordet, stolen, stenen eller træet, er det billede, der skabes i bevidstheden af bordet, stolen, stenen eller træet, som findes i den virkelige verden. Billederne er kun relativt virkelige – dvs. de er virkelige for det enkelte menneske i det omfang, at de er menneskets opfattelse af tingen i sig selv – eller skyggen i hulen. Det er

når man begynder at betragte billedet i bevidstheden som en ydre virkelighed, og identificerer den med tingen i sig selv, at illusionen viser sig, for illusionen består i, at når man ser sit eget billede af tingen, at det er *selve* tingen. Derfor er *illusionen hverken indeholdt i tingen i sig selv eller i det billede, den skaber i bevidstheden, men i opfattelsen af billedet som selve tingen – som en ting, der findes uafhængig af bevidstheden.*

Det er strukturen i forholdet mellem den virkelige verden og menneskets verden. Der findes en virkelig verden som – for at man kan skelne – senere underdeler den i forskellige "verdener". Men der er primært ÉN verden – den *eneste* verden – og de underdelinger, man kan få brug for, findes ikke i den virkelige verden, for de er udelukkende kendetegnet ved menneskets personlige associationer og relative synspunkter.

Den store illusion

Den ENE verden, er verden, som den *virkelig* er, og i den er tingene, som de virkelig er. Den ENE verden er liv eller sandhed, eller hvad man nu vil kalde den definitive virkelighed. Den ENE verden er det Absolutte, for i den findes dér alt, hvad der er, var, eller vil blive. I den ENE verden er der en vekselvirkning mellem forskellige skabninger og genstande, og som resultat af vekselvirkningen bliver hver skabning i sin bevidsthed opmærksom på et verdensbillede – virkelighedens *skygge*. Men pga. at skyggespillet er det eneste, mennesket normalt oplever som den virkelige verden, og derfor identificerer det oplevelsen med virkelighedens verden og betragter oplevelsen som en virkelighed, der er uafhængig af bevidstheden og uden for mennesket. *Det er den store illusion.* Derfor er verdensbilledet den måde, mennesket oplever virkeligheden på. De materielle genstandes mange egenskaber, deres afstand og størrelse i rummet og deres forandring i tid hører alt sammen til menneskets opfattelse – dets billede. Træet i den virkelige verden er ikke 15 m højt. Bladene er ikke grønne og glatte. Stammen er ikke knudret eller hård, og den vejer ikke et bestemt antal kilo. Det er egenskaber, som er menneskets opfattelse af træet i sig selv og elementer i menneskets verdensbillede.

Selve træet, som det findes i den virkelige verden, kan afbildes som et matematisk punkt. Men hver gang det påvirker mennesket i dets verdensbillede, rummer det noget, der aktiverer en række egenskaber som lyd, følelse, vægt og bestemte mål

i rummet kombineret med en eller anden forandring eller vækst i tid. Det er den specielle konstitution, som får mennesket til at skabe netop den form for billede. Det samme træ skaber sandsynligvis et andet billede i andre skabninger, hvis eksistens mennesket måske ikke engang kender.

På grund af den grundlæggende illusion, der betragter menneskets verdensbillede som en selvstændig virkelighed, ser mennesket på sit selvskabte billede af træet, som om det *er* selve træet. Mennesket går ud fra, at rum, tid og et udvalg af sansegenskaber er uafhængige virkeligheder uden for mennesket, og det forestiller sig, at begivenheder udspiller sig inden for disse rammer. Når mennesket på den måde har objektiviseret og har udskilt det fra sin bevidsthed, er det pludselig dybt begravet i problemer, som intet geni er i stand til at løse, for alle problemerne er lige fra begyndelsen forvansket af illusion.

Det er årsagen til, at filosofi bør være en klar forståelse og endda en *oplevelse* af forholdet mellem menneskets verdensbillede og virkelighedens verden. Hvis ikke det er helt klart for mennesket fra begyndelsen, og hvis det ikke bliver en integreret del af bevidstheden, vil man blive ledt på afveje ved hvert efterfølgende skridt. Filosofi skal være mere end bare en intellektuel forståelse. Hver sandhed, mennesket tilkæmper sig, skal blive en erkendelse i bevidstheden. Kun på den måde kan filosofi blive levende og få virkelig betydning i menneskets liv.

Oplevelsen af virkelighedens verden

Hvis det er sandt, at menneskets verdensbillede er et billede, som virkeligheden udenfor skaber i bevidstheden, er det helt klart menneskets første opgave *at betræde den vej, der fører til den virkelige verden – ikke blot i tanken men også i praksis*. Mange filosoffer strandede på det skær. Filosoferne er tilsyneladende tilfredse med at præsentere deres doktrin, og de mener ikke, at det er nødvendigt, at doktrinen omsættes til virkelighed og praktisk erfaring. Ofte er den slags filosofiske doktriner bare en intellektuel struktur, som er ukendt i livet, og derfor ikke et resultat af oplevelse i bevidstheden. Men en oplevelse i bevidstheden bør ikke alene være grundlaget for enhver filosofisk påstand, men det er også en test på enhver doktrin.

Fig. 6 viser hvordan menneskets verdensbillede projiceres i bevidstheden, og her kan man se, hvilken vej man skal gå. Mennesket skal fjerne sig fra de fristende selvskabte billeder for at søge mod det center, der skaber verdensbilledet – dvs. *bevidsthedens dyb*. I begyndelsen vil det være vanskeligt at forlade det vante verdensbillede, for man skal opgive det sædvanlige syn på tid og rum og de uendelige variationer af sansninger. Man skal give afkald på syn, hørelse, følelse, smag og lugt og på alt, hvad der kaldes fænomener, manifestationer, billeder – dvs. hele den ydre verden. Men det er ikke engang nok. Menneskets verdensbillede er trefoldigt. Det består af det, man kalder den fysiske-æteriske verden, følelsernes astrale verden og tankernes mentale verden. De fleste har endnu ikke udviklet den nødvendige selvbevidsthed i følelsernes og tankernes verden, men ligesom den fysiske verden er de heller ikke en ydre virkelighed, selv om mange påstår det. Ved hjælp af et enkelt eksperiment i tankeoverføring kan man afsløre et tankebilledes relative objektivitet. Det kan man i overførslen af en begejstret eller ophidset følelse fra et menneske til et andet – noget man ofte oplever, når mange mennesker er sammen – for her oplever man, at en følelse ikke er en svag, indre, ubestemmelig ting, som de fleste tror, men at den er objektiv virkelighed.

Disciplinering og mod

Derfor skal man ikke alene give afkald på den fysiske verden med dens sansninger, men også på den overfyldte følelses- og tankeverden. Mennesket skal holde op med at lade følelser og tanker påvirke bevidstheden. Det er meget vanskeligt at sige farvel til det fysiske verdensbillede, men tilbagetrækningen fra følelsernes og tankernes verden er endnu vanskeligere, og det kræver disciplinerede, rytmiske og gentagne forsøg, som der nogle gange skal arbejdes med i mange år, før de lykkes.

Derfor skal man udføre et arbejde, som meget få udfører i menneskets fortravlede civilisation – for man skal være alene, og man skal være stille. Man skal lære at afspænde kroppen og give slip på alle sanseindtryk udefra. Man skal standse sine følelser og tanker og synke dybt ned i bevidsthedens dyb, som en dykker, der dykker dybt ned i det mørke hav.

Når man på den måde synker tilbage i bevidsthedens dyb, kommer man til sidst ind i en tilstand, hvor intet tilsyneladende eksisterer. Man mister selv navn, form og alle egenskaber. Man kommer ind i et stort tomrum – en tilstand, hvor man er omsluttet af en tom væg, der blokerer for videre bevægelse. Det er *det øjeblik*, hvor man skal bryde tidsaldrenes vane og – ligesom fangen i hulen – have mod til at vende ansigtet den anden vej og søge mod hulens åbning for at finde virkeligheden og friheden.

Man skal bevæge sig ind i en ukendt dimension. Fangen i hulen anede ikke, at der overhovedet eksisterede en verden *bag* ham, og man kan let forestille sig, at han i sin stræben efter frihed, helt mister interessen for at iagttage skyggespillet på hulens bagvæg. Intet at det, der tidligere havde betydning for ham, har nu interesse, og derfor befinder han sig også i et stort tomrum.

Det første skridt mod virkeligheden består i, at man opgiver sit vanemæssige verdensbillede og vender sig indad, indtil man når bevidsthedscentret. Næste skridt består i at trænge igennem centret og finde den virkelighed, der påvirker centret, og som skaber verdensbilledet i bevidstheden. Oplevelsen af at passere igennem bevidsthedscentret og "komme ud på den anden side", er ligesom at "vende vrangen ud". I menneskets almindelige bevidsthed vender det sig udad mod verdensbilledet, som det projicerer ud omkring sig. Når mennesket går gennem sin bevidsthed, vendes hele processen på hovedet, og det oplever en omstilling, hvor det, der var udenfor, nu bliver inden i. Hvis det lykkes at komme gennem bevidsthedscentret og ud på den anden side, er det, man oplever, i realiteten en helt ny verden inden i og ikke uden for. Man befinder sig tilsyneladende på overfladen af en kugle og har alting inden i, og alligevel er man til stede i hvert eneste punkt samtidig.

Den ubeskrivelige verden

Det er umuligt at beskrive virkelighedens verden ved at bruge ord fra det nuværende verdensbillede, og det er det eneste sprog, der er til rådighed. Virkelighedens verden er en verden af ren skønhed – men hvordan beskriver man skønhed, der er uden form, farve eller lyd? Når man oplever skønheden, føler man, at man møder skønheden for første gang, og at det, man kalder skønhed i det nuværende verdensbillede, bare er en kunstig skygge. Men det mest karakteristiske ved oplevelsen af den virkelige verden er det overraskende faktum, at der ikke findes

noget uden for mennesket. Der er adskillelse mellem forskellige skabninger – tingene i sig selv – der er mangfoldighed – der er alt det, som i menneskets verdensbillede skaber de utallige variationer af ydre former, og alligevel er det alt sammen inden i mennesket – og når man ønsker at vide noget, er man det, man ved.

I tidsaldrenes forløb har mystikere forsøgt at beskrive deres oplevelse af virkeligheden, og i Richard Maurice Buckes bog *Cosmic Consciousness* (Kosmisk bevidsthed) er der en længere beskrivelse af den mystiske tilstand, og kilden er de mennesker, der har oplevet den. Der er for mange oplysninger til, at oplevelserne kan have "ren subjektiv" værdi. De er subjektive, ligesom alle ægte oplevelser, men på samme måde som alle store oplevelser har de *objektiv* værdi. Plotin⁴ – den intellektuelle mysticisms fader – beskriver i *Enneaden* en vision af virkeligheden eller den "forklarede" verden, som han kalder den:

"I den forklarede verden er alting gennemsigtigt. Ingen skygge begrænser udsynet. Alle skabninger ser hinanden og gennemtrænger hinanden i deres inderste natur. Lys møder lys overalt. Alle skabninger rummer i sig hele den forklarlige verden, og ser den i sin helhed i alle andre skabninger. Alting dér er overalt. Enhver ting er alt. Alt er enhver ting. Uendelig glans stråler til alle sider. Alt er stort, for her er selv det mindste stort. Det er en verden, der har sin sol og sine stjerner. Hver stjerne er en sol, og alle sole er stjerner. De skinner med deres egen glans og afspejler alligevel de andres lys. Her findes ren bevægelse, for den, der skaber bevægelse, forstyrrer den ikke ved at være adskilt fra den. Roen er fuldendt, fordi den ikke forstyrres af noget eller af nogen. Her er det smukke fuldendt skønhed, fordi det ikke bor i det, som er uskønt".

I den mystiske oplevelse af virkelighedens verden bruger mennesket en opfattelses-evne, som stadig kun er ved at vågne i menneskeheden. Det er intuitionen – kundskab via væren – erkendelse. Det er P.D. Ouspenskys *Tertium Organum* – en nøgle til verdensgåderne.

⁴ Plotin, som på latin hedder Plotinus (205 e.Kr. i Lykopolis i Egypten til 270 e.Kr. i Minturnae i Campanien), var græsk filosof. Han betragtes almindeligvis som grundlægger af nyplatonismen. Plotin, der var født i Egypten, blev præget af det græske kulturmiljø i Alexandria og var elev af platonikeren Ammonios Sakkas.

Virkelighedens verden kan ikke erkendes uden at bruge intuitionen, men man kan ikke sige, at tingene i sig selv kan erkendes. Den begrænsning Immanuel Kant lagde omkring *tingen i sig selv*, findes kun i de mennesker, hvor den nye erkendelsesevne endnu ikke er vågnet. Der er ikke tale om en fortryllelse, som har indhyllet menneskeheden i al fremtid, og som forhindrer den i nogensinde at kende virkeligheden.

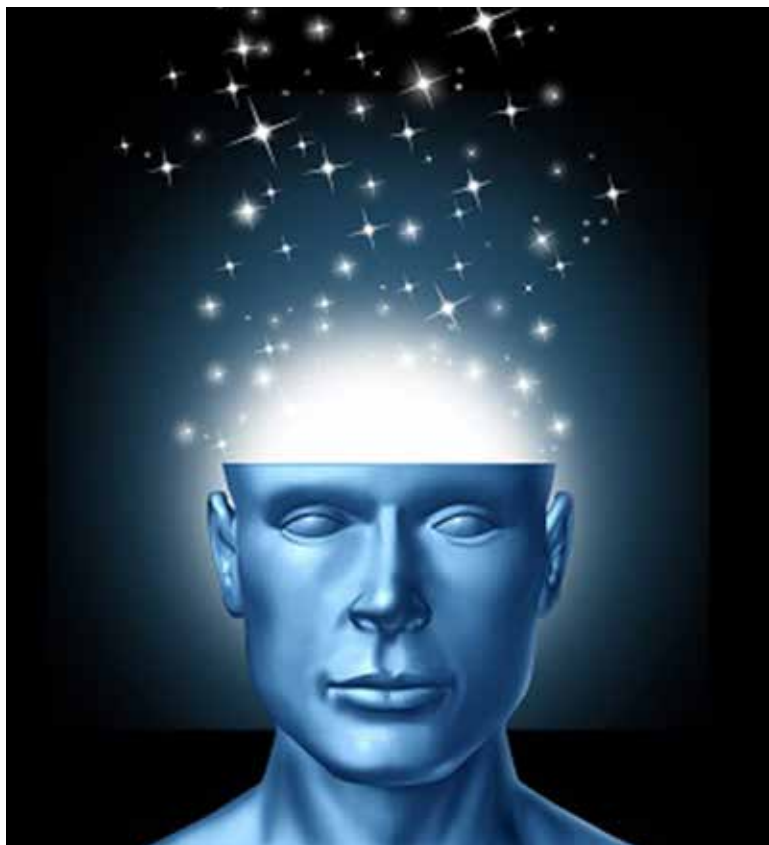

En sandhed toner frem i bevidstheden ligesom et bjerg rejser sig over den omgivende slette. Man indser pludselig, at *intet filosofisk problem nogensinde kan behandles i menneskets nuværende verdensbillede*, og at der kun er én måde at løse problemerne på – ved at overvinde verdensbilledets illusion, ved at træde ind i virkelighedens verden og i virkeligheden at opleve den ægte, levende sandhed.

Man kender kun visionens virkelighed, når man står på bjergets top. Men når man bestiger virkelighedens bjerg, skal man afkaste illusionens åg, som ellers vil tynde mennesket til jorden og forhindre det i at klatre mod toppen. Illusionernes byrde kan ikke slippe igennem den virkelige verdens grænsebomme. Mennesket skal forlade alt det, der tilhører det objektive verdensbillede – ellers kan det ikke nå op til bjergtoppen og opleve visionen.

Visionen er liv. Visionen er sandhed, skønhed, fred og glæde. Når man har set den, er man kommet ind i den verden, mennesket reelt tilhører. Når man derefter vender tilbage til det daglige liv og leger tidens og rummets leg i det almindelige og velkendte verdensbillede – for det er man nødt til – vil man alligevel via verdensbilledet konstant se den vision af virkeligheden, som man har erhvervet sig. Via hver eneste skabning, hver eneste genstand, hver eneste begivenhed i det traditionelle verdensbillede stråler en ny mening og en ny skønhed frem. Sådan er virkelighedens gave – også til menneskets illusionsverden.

VidsomsNettet

www.vidsomsnettet.dk